

2 dagen in Perugia

De grootste stad in Umbrië is bekend om zijn romaanse kerken, monumenten, musea en het beroemde jazzfestival Umbria Jazz.

- **Aankomst** Er arriveren dagelijks internationale en binnenlandse vluchten op de Aeroporto Regionale Umbro di Sant'Egidio. De luchthaven ligt 12 km van Perugia en Assisi. Er staan bussen en taxi's voor de deur.
- **Vervoer** De hoofdattracties van de stad zijn te voet bereikbaar. Er rijden bussen in het centrum en naar de buitenwijken.

Dag 1

Ochtend Begin uw bezoek aan de stad Perugia (blz. 88–95) op de **Piazzale Partigiani** (blz. 88), waar het busstation en parkeerterrein liggen. Ga met de roltrap naar de Piazza Italia en loop dan via de stijlvolle hoofdstraat Corso Vannucci naar de **Galleria Nazionale dell'Umbria** (blz. 92–93) in het imposante **Palazzo dei Priori** (blz. 90–91) uit 1293. Kijk hier een paar uur rond en bewonder meesterwerken als het *Veelluik van St.-Antonius* en het *Altaarstuk van San Domenico van Fiesole*. Bekijk vooral ook de beroemde fresco's in de Sala dei Notari. Loop de trap af naar de Piazza IV Novembre en stop bij de Fontana Maggiore, een van de belangrijkste romaanse monumenten van Italië.

De Fontana Maggiore, geflankeerd door het Palazzo dei Priori en de Duomo

Voor reisinformatie over Umbrië, zie blz. 178-179

Mensen voor de hoofdingang van het Palazzo dei Priori

Middag Lunch ergens rond de Piazza IV Novembre en ga dan naar de Piazza Danti, waar de **Duomo** (blz. 93) staat. Bezoek de **Etruskische Put** (blz. 94), een opmerkelijk staaltje van bouwkunst in het Palazzo Bourbon-Sorbello. Loop verder naar het Palazzo del Capitano del Popolo op de **Piazza Matteotti** (blz. 94) met de overdekte markt, waar u de fundamenteën van het plein kunt zien. Slenter door de straatjes van de wijk Porta Sole naar de **San Severo** (blz. 94), met Rafaëls beroemde fresco *Heilige Drie-eenheid en heiligen* (1507–1508). Volg daarna de middeleeuwse Corso Garibaldi naar de 5de-eeuwse kerk **San Michele Arcangelo (Sant'Angelo)** (blz. 95).

Dag 2

Ochtend Bezoek eerst de goed bewaard gebleven benedictijner **San Pietro** (blz. 89), een kerk uit de vroegchristelijke tijd (6de eeuw). Bewonder de romaanse

en renaissancistische pracht. Loop via de Corso Cavour naar de enorme **San Domenico** (blz. 89) met zijn fantastische glas-in-loodraam, het een na grootste van Italië. Achter deze kerk ligt het **Museo Archeologico Nazionale dell'Umbria** (blz. 88).

Middag Lunch rond de Corso Cavour en maak dan een kleine wandeling naar de burcht **Rocca Paolina** (blz. 88) met zijn markante Etruskische boog Porta Marzia en bezoek daarna de Giardini Carducci en de Giardini del Campaccio. Volg de stadsmuur naar het **Oratorio di San Bernardino** (blz. 94–95), beroemd om zijn renaissance-architectuur en -beeldhouwwerk, en zijn plein, dat gedomineerd wordt door de kerk **San Francesco al Prato** (blz. 94).

Verder reizen...

Bezoek de Etruskische begraafplaats Ipogeo dei Volumni, 7 km ten zuidoosten van Perugia, en de futuristische wijk Fontivegge.

5 dagen in Noord-Umbrië

- **Aankomst** Net als Perugia is Assisi goed te bereiken vanaf Aeroporto Regionale Umbro di Sant'Egidio.
- **Vervoer** De belangrijkste bezienswaardigheden van Assisi zijn te voet bereikbaar.

Dag 1

Ochtend Assisi (blz. 72–85) is een van de best bewaard gebleven steden ter wereld. Begin de dag bij de **Duomo (San Rufino)** (blz. 74–75) waar St.-Franciscus werd gedoopt. Bewonder de schitterende 12de-eeuwse gevel en roosvensters. Loop via de Via San Rufino naar de Corso Mazzini en de **Basilica di Santa Chiara** (blz. 73) om de fresco's te bekijken. Keer dan terug naar de **Piazza del Comune** (blz. 75) om daar te gaan lunchen, maar kijk eerst nog even bij de **Santa Maria Maggiore** (blz. 83), de eerste kathedraal van de stad.

Prachtig uitzicht op de Basilica di San Francesco, Assisi

Middag Wandel over de **Piazza del Comune** (blz. 75), een mooi plein omgeven door palazzi. In het midden staat de **Tempel van Minerva** (blz. 75), die ooit het stadshart vormde. Loop verder naar de 13de-eeuwse **Basilica di San Francesco** (blz. 76–77), die gebouwd werd ter ere van St.-Franciscus. Binnen ziet u belangrijke fresco's en de grafombe van de heilige. Overnacht in Assisi.

Dag 2

Ochtend Ga op weg van Assisi (blz. 72–85) naar **Nocera Umbra** (blz. 69), via het **Parco Regionale del Monte Subasio** (blz. 70–71) om de **Eremo delle Carceri** (blz. 70) te bekijken, een eeuwenoude hermitage voor monniken, en neem de tijd om het natuurschoon van het park te bewonderen. Rijd van Nocera Umbra naar de oude stad **Gualdo Tadino** (blz. 68–69). Bekijk hier de kerken en palazzi.

Middag Bezoek de **Rocca Frea** (blz. 68), een burcht op een heuvel die **Gualdo Tadino** (blz. 68–69) beheerst. U vindt er een klein interessant museum, een kunst-kabinet en een aardewerkcollectie. Ga daarna via het fraaie **Parco Regionale del Monte Cucco** (blz. 66–67) naar **Gubbio** (blz. 62–65), waar u overnacht.

Dag 3

Ochtend Verken de antieke stad **Gubbio** (blz. 62–65), aan de voet van Monte Ingino. Begin bij de **Romeinse ruïnes** (blz. 62)

en volg de stadsmuur naar de Porto Castello, waar u de oude wijk van Gubbio betreedt. Ga op zoek naar de **Via Gabrielli** (blz. 63) met zijn schitterende middeleeuwse huizen, de **San Domenico** (blz. 63) en het zeer imposante **Palazzo dei Consoli** (blz. 64), waar het Museo Civico is gevestigd.

Middag Na een ontspannen lunch in de oude wijk bezoekt u de **Duomo** (blz. 65) en het gerestaureerde **Palazzo Ducale** (blz. 65). Bekijk hier vooral ook het archeologische gedeelte op de benedenverdieping, waar antieke resten te zien zijn. Andere attracties zijn de gotische **San Giovanni Battista** (blz. 62–63), de middeleeuwse Porta Romana en de **Corso Garibaldi** (blz. 65) met zijn winkels.

Dag 4

Ochtend Rijd van **Gubbio** (blz. 62–65) naar **Città di Castello** (blz. 58–59). Neem de fraaie route door bergen en dalen of kies een snellere weg; beide routes voeren door de antieke steden **Montone** (blz. 60) en **Umbertide** (blz. 61).

Middag Verken **Città di Castello** (blz. 58–59), met de 11de-eeuwse **Duomo** (blz. 58), zijn museum en het fraaie **Palazzo Comunale** (blz. 58), het stadhuis. De **Pinacoteca Comunale** (blz. 59), een van de fraaiste kunstmusea van Umbrië, houdt u in zijn ban tot de avond. Dineer als de drukke stad zich ontspant.

Detail van de fresco *Madonna della Quercia* in de San Giovanni Battista

Dag 5

Ochtend Verlaat Città di Castello en ga op weg naar het **Lago Trasimeno** (blz. 96–97) via Perugia of volg een fraaie route door de bergen. Verken de rand van het meer tot u uitkomt bij het **Castiglione del Lago** (blz. 98). Hier kunt u uw tocht door Noord-Umbrië besluiten met een ontspannen boottocht naar de twee eilanden **Isola Maggiore** (blz. 96) en **Isola Polvese** (blz. 97).

Verder reizen...

Verken de plaatsjes **Torgiano** (blz. 86), **Bettona** (blz. 86–87) en **Deruta** (blz. 87), of wandel over het vredespad van St.-Franciscus van Assisi van Assisi naar Gubbio (2 dagen).

Kunst in Umbrië

De streek Umbrië zoals we die nu kennen, werd pas na de eenwording van Italië in 1861 gesticht. In de voorafgaande eeuwen maakten de Umbrische steden en dorpen deel uit van een politiek en artistiek mozaïek dat zich uitstrekte van Toscane tot aan de Adriatische kust, zonder exacte grenzen. Zowel in de kunst als in de politiek was er volop gelegenheid tot het leggen en uitwisselen van contacten met andere gebieden. De lange kunstgeschiedenis van Umbrië kent twee hoogpunten: de stichting en bouw van de Basilica di San Francesco in Assisi, met medewerking van grote kunstenaars uit heel Italië, en de gouden eeuw van Perugia. Diverse locaties en gebouwen van grote artistieke waarde in Assisi en Spoleto staan op de Werelderfgoedlijst van de Unesco.

Stenen plaat met Umbrische inscriptie, 2de eeuw v.C.

Oorsprong

Umbrië werd bevolkt vanaf het zesde millennium v.C. Vlak bij Norcia en Parrano (net buiten Orvieto) zijn interessante aardewerken vondsten uit die tijd gedaan. Na een aantal millennia vestigde een schaapherdersgemeenschap (die deel uitmaakt van wat kenners omschrijven als de Apennijnse beschaving) zich in de bergen. Rond de 16de eeuw v.C. ging men mooi aardewerk maken, versierd met geometrische motieven. De begraafplaats bij Monteleone di Spoleto dateert uit de tijd van deze vroege beschavingen. Archeologen groeven hier een bronzen kar op, die nu te zien is in het Metropolitan Museum in New York. Tijdens het eerste millennium v.C.

Beeld van man, 1ste eeuw n.C.

werd het Umbrische gebied bewoond door twee zeer verschillende volken: de Etrusken, die zich op de westoever van de Tiber vestigden en belangrijke steden stichtten als Perugia en Orvieto, en de Umbriërs, van wie nog weinig bekend is, maar die aan de oostzijde van de Tiber en in de Apennijnen woonden.

De Romeinen

De Romeinse verovering van Umbrië gebeurde langzaam maar zeker. Als men een historische datum moet noemen waarop de Romeinen Umbrië overnamen, zou dat 219 v.C. zijn, het jaar waarin de Via Flaminia werd geopend. Deze weg vormde eeuwenlang de belangrijkste route tussen de regio's.

De aanwezigheid van de Romeinen leidde tot de bouw van vele huizen, kerken, openbare gebouwen, theaters, wegen en faciliteiten. Veel marmeren en enkele bronzen sculpturen uit die tijd zijn bewaard gebleven. Een daarvan is het bijzondere bronzen beeld van Germanicus, dat in Amelia werd gevonden en hier pas onlangs weer is teruggebracht, na een langdurig en

Tempio del Clitunno, detail van de gevel

omstreden verblijf in Perugia (blz. 130).

U vindt in Umbrië ook prachtige, goed bewaard gebleven Romeinse gebouwen, zoals het theater in Gubbio (blz. 62) en de Tempel van Minerva in Assisi (blz. 75).

Rond de 3de en 4de eeuw bereikte het christendom Umbrië. Heel bijzonder uit die tijd zijn de kerk San Salvatore in Spoleto (blz. 119) en de kleine tempel bij de Fonti di Clitunno (blz. 111), die allebei duidelijk laten zien hoe de vroegchristelijke architectuur werd beïnvloed door de eraan voorafgaande klassieke tradities uit de Romeinse tijd.

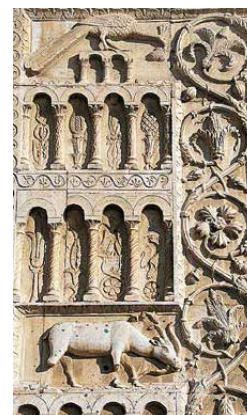
Nog een belangrijke kerk uit de vroegchristelijke periode in Umbrië is de San Michele Archangelo, of Sant'Angelo, in Perugia (blz. 95), die kenmerken van Byzantijnse architectuur vertoont.

De middeleeuwen

Umbrië werd politiek gezien verdeeld over Byzantium (op de westoever van de Tiber) en Lombardije (op de oostoever), en stond qua kunst onder invloed van vele factoren. Er zijn weinig kunstwerken over uit de tweede helft van het eerste millennium, en de gebouwen uit die tijd hebben veel veranderingen ondergaan. Toch was de 9de eeuw belangrijk voor de ontwikkeling van de kunst in Umbrië. In de hele streek werden toen kathedralen gebouwd. Deze werden vaak versierd met prachtige kunstwer-

ken, die nu grotendeels verloren zijn gegaan. Het belangrijkste centrum van deze ontwikkeling was de Longobardische stad Spoleto (blz. 114–118), waar nu nog reliëfs zijn te zien op de gevel van de San Pietro en fresco's in de kerken San Gregorio en San Paolo inter Vineas.

De kruisgang van de abdij van Sassovivo, nabij Foligno, is gebouwd in Romeinse stijl, met zuilen en bogen.

Detail van de gevel van San Pietro in Spoleto

Assisi

In 1228, minder dan twee jaar na de dood van St.-Franciscus, begon men in Assisi op verzoek van pater Elia (die persoonlijk het lichaam van de heilige had verborgen) met de bouw van de Basilica di San Francesco (blz. 76–77). Dit was een belangrijk moment omdat het werk aan de basiliek eeuwenlange invloed zou hebben op de kunst en de architectuur van Umbrië en de omliggende regio's. De basiliek van Assisi is nog steeds een van de belangrijkste uitingen van westerse kunst.

De eerste fresco's werden in 1254 geschilderd door een anonieme Umbrische kunstenaar, later bekend als de Maestro di San Francesco, die een zeer geavanceerd atelier moet hebben gehad. Aan het eind

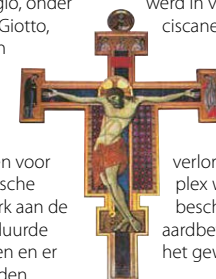

Vermeend zelfportret

Giotto

Giotto di Bondone werd geboren in 1267 en was waarschijnlijk leerling van Cimabue. Lang werd hem toe geschreven, maar aan schilders uit Rome. Geres-toureerde fresco's in de Basilica di San Francesco in Assisi blijken echter zijn initialen te dragen. Giotto schilderde onder andere *Het laatste oordeel* en *Scènes uit het leven van de Heilige Maagd* in de Cappella degli Scrovegni in Padua en werkte tot aan zijn dood in 1337 aan de klokkentoren voor de kathedraal in Florence.

van de 13de eeuw werden er grote kunstenaars aangesteld van buiten de regio, onder wie Cimabue en Giotto, om de muren van de Boven- en Benedenkerk te decoreren. Hun werk zou een voorbeeld worden voor vele latere Umbrische schilders. Het werk aan de twee basilieken duurde ruim twee eeuwen en er uit de geschiedenis van de Italiaanse kunst aan mee,

Crucifix, Maestro di San Francesco

die in Assisi werd gebruikt voet aan de grond en deze stijl werd in veel nieuwe franciscanenkerken in Italië toegepast.

Op 26 september 1997 ging dit rijke erfgoed bijna voorgoed verloren. Het hele complex werd ernstig beschadigd door een aardbeving en delen van het gewelf van de Bovenkerk stortten in.

Door nauwkeurige herstelwerkzaamheden werden delen van de fresco's gered en waar mogelijk weer opnieuw aangebracht. De basiliek is nog steeds prachtig, maar aangetast.

Gewelf met *De evangelisten*, Cimabue (1240–1302), basiliek van Assisi

Gubbio: Palazzo dei Consoli

Dit schitterende paleis, waarvan de bouw in 1332 begon, is de trots van de Piazza Grande en is aan de rechterkant voorzien van een indrukwekkende rij gewelfde steunberen. De prachtige gotische toegang ligt boven aan een waaier-vormige trap en is versierd met een lunet van de *Madonna met St.-Johannes de Doper en St.-Ubaldo*, de beschermheiligen van de stad. Het palazzo huisvest het Museo Civico en een pinacothek. Van de loggia kijkt u prachtig uit over de stad en de omgeving.

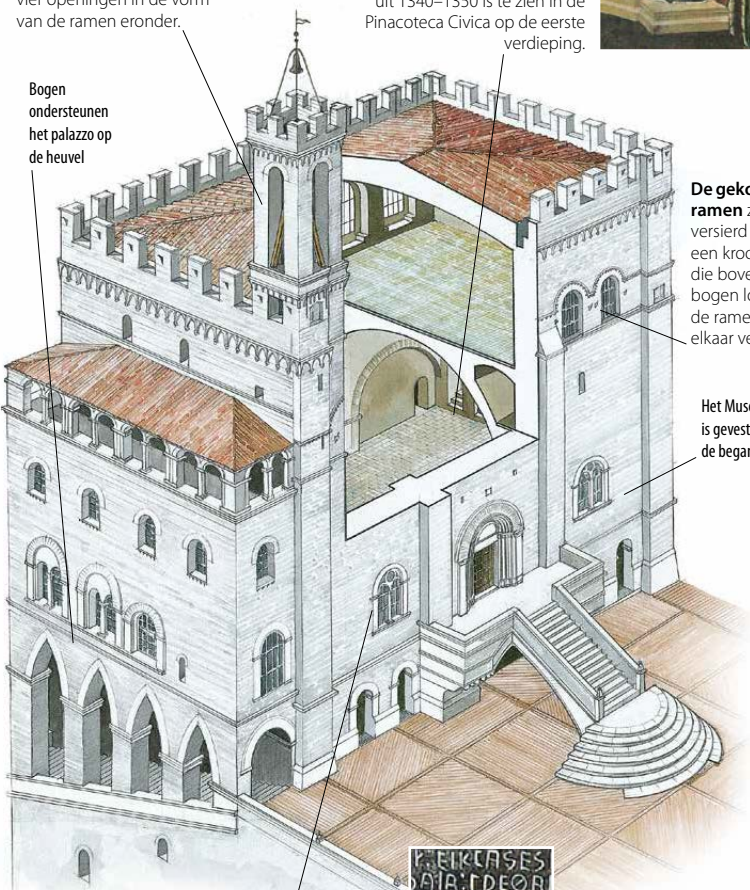
De top van de toren is voorzien van kantelen en heeft vier openingen in de vorm van de ramen eronder.

Madonna en Kind
Dit fresco van Mello da Gubbio uit 1340–1350 is te zien in de Pinacoteca Civica op de eerste verdieping.

Bogen ondersteunen het palazzo op de heuvel

De gekoppelde ramen zijn versierd met een kroonlijst die boven de bogen loopt en de ramen met elkaar verbindt.

Het Museo Civico is gevestigd op de begane grond

In de Sala dell'Arengo, een schitterende zaal die de hele verdieping beslaat, werden in de 14de eeuw volksvergaderingen gehouden. Nu worden er stenen tabletten en scherven tentoongesteld.

Tavole Eugubine

Deze inscripties in de oude Umbrische taal zijn te zien in het Museo Civico. Ze geven belangrijke informatie over de leefomstandigheden in de regio in de periode voor de Romeinen.

TIPS VOOR DE TOERIST

Praktische informatie

Piazza Grande. **Tel.** 075-9274298.
Open dag. 10.00–13.00, 15.00–18.00 uur (nov.–maart: 14.30–17.30 uur). **Gesloten** 1 jan., 13–15 mei, 25 dec.

De Fontana dei Matti op het Largo del Bargello

Largo del Bargello

Ongeveer halverwege de Via dei Consoli, de weg tussen de wijk San Martino en de Piazza Grande, wordt de straat breder en komt hij uit op het Largo del Bargello, het centrum van de oude wijk San Giuliano. Voor het 14de-eeuwse palazzo, waarnaar het plein is genoemd, ziet u de kleine **Fontana dei Matti**: om iemand voor gek (*matto*) te verklaren, moest hij volgens de traditie drie keer rond de fontein lopen en zich met het water wassen.

Piazza Grande

De Via dei Consoli volgt de route van de oude Umbrische versterkingen, voordat de weg plotseling uitkomt op de Piazza Grande. De omliggende gebouwen zijn van groot historisch belang en het plein heeft een

indrukwekkend ontwerp: het is in feite een kunstmatige ruimte die op muren en wallen rust. Voor het beroemdere en veel grotere Palazzo dei Consoli staat het **Palazzo Pretorio** (gesloten voor het publiek), gebouwd halverwege de 14de eeuw en ontworpen door dezelfde architect, Gattapone. Op de laatste zondag in mei vindt tussen de twee gebouwen de traditionele Palio della Balestra plaats, met kruisboogschutters uit Gubbio en Sansepolcro, net over de Toscaanse grens.

Duomo

Via Galeotti. **Open** dag.

Vanaf de Piazza Grande loopt de Via Galeotti via een aantal trappen naar de Duomo. Het godshuis werd in 1229 gesticht en een eeuw later vergroot. U gaat binnen door een portaal met een spitsboog en een oculus met bas-reliëfs, die deel uitmaken van de kerk die hier eerder stond. Het schip heeft een enorm hoog en opvallend natuurstenen gewelf van dakspanten met tien spitse dwarsbogen, een plaatselijke architectonische specialiteit. U ziet vele fresco's en andere schilderijen, evenals enkele fraaie gebrandschilderde ramen.

Palazzo Ducale

Via Federico di Montefeltro. **Tel.** 075-9275872. **Open** di–zo 8.30–19.00 uur. **Gesloten** 1 jan., 25 dec. Het gerestaureerde Palazzo Ducale ligt direct voor de Duomo. Het is plaatselijk bekend als de Corte Nuova en werd gebouwd door de familie Montefeltro, nadat zij de stad had overgenomen. Het gebouw ligt op een archeologisch interessante locatie, waar u ondergronds sporen kunt zien van de piazza die hier lag voor het palazzo werd gebouwd. Binnen worden tijdelijke exposities gehouden.

Via XX Settembre

Vanaf de Piazza Grande loopt de Via XX Settembre langs palazzi en kerken naar het district Sant'Andrea en de **Porta Romana**. Deze middeleeuwse stadspoort, met zijn hoge toren, huisvest een collectie majolica-aardewerk, kunstobjecten, wapens, kaarten en andere voorwerpen. Vlakbij, buiten de muren, staat de

De oude Porta Romana

Sant'Agostino. Deze kerk toont sporen van fresco's die teruggaan tot 1294, het jaar waarin hij werd ingewijd, en enkele werken uit de 14de eeuw.

Even ten oosten van de kerk vindt u de halte van de kabelspoorweg naar de **Basilica di Sant'Ubaldo**, die hoog boven de stad op de Monte Ingino ligt. Een rit duurt acht minuten en biedt een mooi uitzicht. Wie liever naar boven wandelt, kan het voetpad nemen.

Corso Garibaldi

Deze straat loopt evenwijdig aan de wijk Sant'Andrea en is de doorgaande weg door de buurt San Pietro, die het drukke centrum van Gubbio vormt. De smalle straten hebben een dorpsachtig karakter en worden omzoomd door winkels. Bekijk op de Corso Garibaldi de **Santissima Trinità** en de **San Pietro**, twee kerken uit de 13de eeuw die vlak bij een groot kloostercomplex staan.

De Festa Dei Ceri

De Corsa dei Ceri (kaarsenrace) is in Umbrië een bijna net zo belangrijk evenement als de Palio in Siena. De spectaculaire wedstrijd vindt elk jaar plaats op 15 mei. De eindstreep is de Sant'Ubaldobasiliek boven op de heuvel. De 'kaarsen', drie in totaal, zijn enorme, zware kolossen van hout en papier-maché, 10 m hoog en 200 kg zwaar. De gevaarten, dragen de beeltenissen van St.-Ubaldo, St.-Gregorius en St.-Antonius Abt, patroonheiligen van respectievelijk de metselaars, de handwerkslieden en de veeboeren.

Het eerste tromgeroefel weerklinkt bij zonsopgang, maar de *ceri* worden pas op het middaguur naar buiten gebracht. De eigenlijke wedstrijd, die altijd grote aantallen toeschouwers trekt, vindt 's avonds plaats.

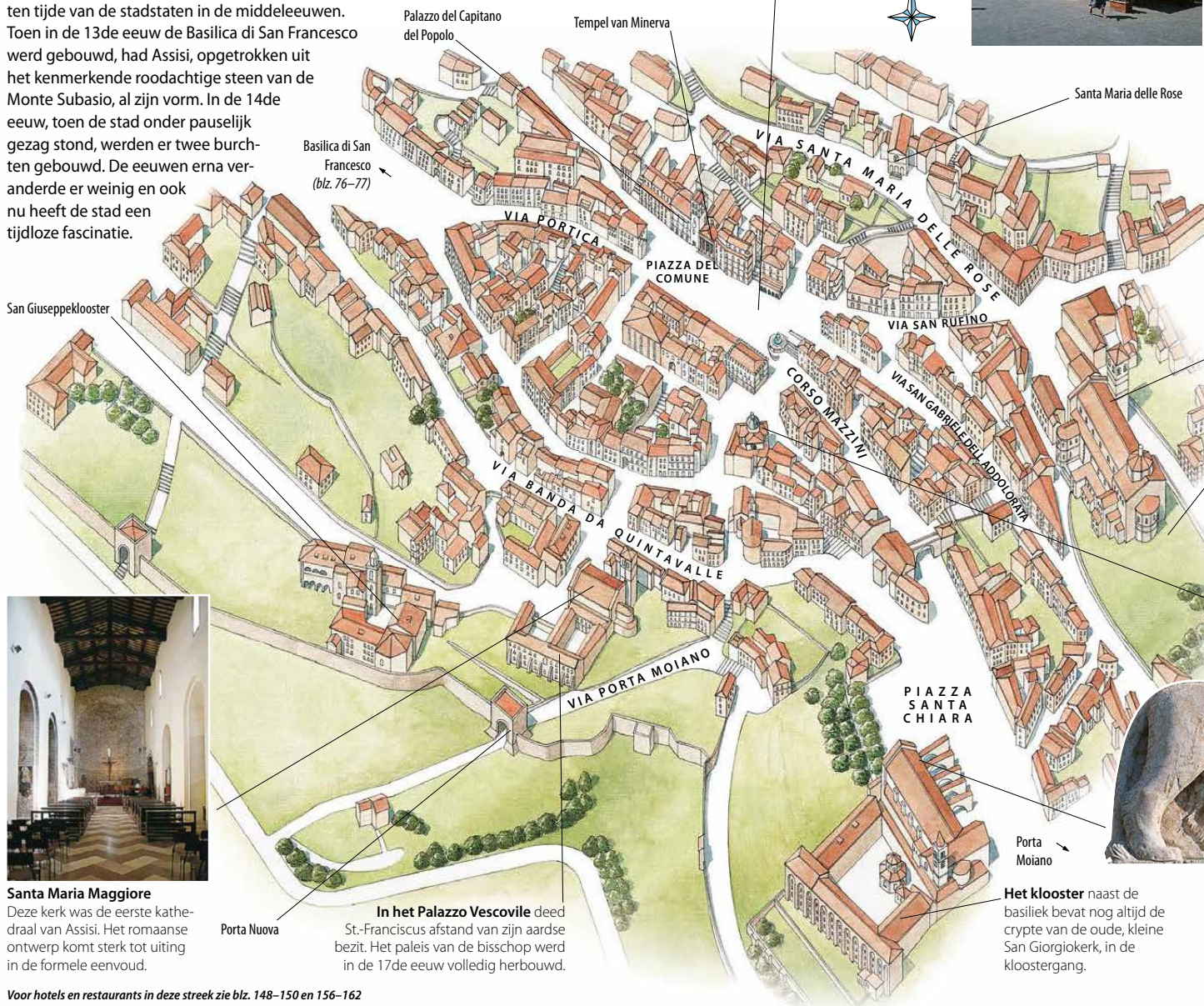
De zware houten 'kaarsen' torenen uit boven de menigte

9 Assisi

Zelfs zonder de kerken, de fresco's en de associaties met St.-Franciscus is Assisi alleen al vanwege de prachtige zonsondergangen een bezoek meer dan waard. Als de zon ondergaat, wordt het middeleeuwse centrum, een van de mooiste historische centra ter wereld, in een warme gloed gehuld. Assisi werd gesticht door de Umbriërs en speelde een prominente rol tijdens de Romeinse periode, maar de stad werd pas echt belangrijk ten tijde van de stadstaten in de middeleeuwen. Toen in de 13de eeuw de Basilica di San Francesco werd gebouwd, had Assisi, opgetrokken uit het kenmerkende roodachtige steen van de Monte Subasio, al zijn vorm. In de 14de eeuw, toen de stad onder pauselijk gezag stond, werden er twee burchten gebouwd. De eeuwen erna veranderde er weinig en ook nu heeft de stad een tijdloze fascinatie.

Zicht op de Basilica di San Francesco

Piazza del Comune
Dit plein is altijd al het centrum van Assisi geweest. Rond de piazza ziet u de Tempel van Minerva (1ste eeuw v.C.), het Palazzo del Capitano del Popolo (13de eeuw), de Torre del Popolo (13de-14de eeuw) en het Palazzo dei Priori (14de eeuw).

TIPS VOOR DE TOERIST

Praktische informatie

Perugia. **Wegenkaart** D4. 29.000. **7** Piazza del Comune 10, 075-812534. **Calendimaggio**, 4-6 mei.

Vervoer

AS Assisi (Piazza Matteotti); Santa Maria degli Angeli (Piazza Garibaldi), lijn Foligno-Terontola, 892021. **APM** 800-512141.

★ Duomo

De bouw van het huidige godshuis begon in de 12de eeuw. De mooie romaanse gevel met zijn roosvensters dateert uit die tijd. Hier werden St.-Franciscus en St.-Clara gedoopt, en vermoedelijk ook keizer Frederik II.

Aan de basis van de apsis en de klokketoren zijn stukken Romeins gesteente zichtbaar.

0 meter 100

De Chiesa Nuova (17de eeuw) is gebouwd op de plaats waar waarschijnlijk het huis van de vader van St.-Franciscus, Pietro di Bernardone, heeft gestaan.

★ Basilica di Santa Chiara

In deze kerk, kort na de Basilica di San Francesco gebouwd, liggen de stoffelijke resten van St.-Clara en ziet u beroemde kunstwerken en het Byzantijnse crucifix van San Damiano.

Santa Maria Maggiore

Deze kerk was de eerste kathedraal van Assisi. Het romaanse ontwerp komt sterk tot uiting in de formele eenvoud.

Porta Nuova

In het Palazzo Vescovile deed St.-Franciscus afstand van zijn aardse bezit. Het paleis van de bisschop werd in de 17de eeuw volledig herbouwd.

Porta Moiano

Het klooster naast de basiliek bevat nog altijd de crypte van de oude, kleine San Giorgiokerk, in de kloostergang.

Het eenvoudige Santuario di San Damiano past goed in zijn mystieke omgeving

1 Santuario di San Damiano

Via Padre Antonio Giorgi. Tel. 075-812273. **Open** zomer: 10.00–12.00, 14.00–18.00 uur (winter: 16.30 uur); vespers om 19.00 (zomer) en 17.00 uur (winter).

Vanaf de Porta Nuova loopt u in een kwartier naar de San Damianokerk, een van de belangrijkste plekken in het leven van St.-Franciscus. Hier hoorde de heilige in 1205 de woorden: 'Franciscus, ga mijn kerk herstellen, want die stort in.' Volgens de grote chroniqueur van het leven van Franciscus, Tommaso da Celano, werden de woorden gesproken door het crucifix dat nu in de Basilica di Santa Chiara (blz. 74) is te zien. Het gebouw waar het crucifix naar verwijst, is de San Damianokerk. Franciscus voerde samen met een aantal trouwe volgelingen de restauratie uit.

Franciscus bracht Clara naar San Damiano; zij en haar eerste volgelingen kwamen hier bij elkaar en stichtten het klooster waarin Franciscus zijn *Zonnelied*, een *lofzang op de natuur* (1225) schreef. Tegenwoordig wordt het klooster geleid door de orde van de Frati Minori Osservanti (minderbroeders).

Naast de spirituele waarde van de locatie is het Santuario ook qua architectuur en kunstschaten een bezoek waard. Vooral de oude kloosterzalen zijn prachtig, zoals het Oratorio di Santa Chiara, de kloostergang met fresco's van Eusebio da San Giorgio (1507) en de eetzaal. Een groot deel van het 13de-eeuwse ontwerp is nog steeds zichtbaar.

2 Santa Maria degli Angeli-Portiuncola

Santa Maria degli Angeli. Tel. 075-80511. **Open** zomer: 6.15–19.45 uur (juli-sept. ook 21.00–23.00) uur; winter: 6.15–12.30, 14.00–19.45 uur; rozenkrans en processie za om 9.15 uur).

Een andere dierbare plaats van Franciscus ligt aan de voet van de heuvel en is bereikbaar via de Porta San Pietro. De Santa Maria degli Angeli (de op zes na grootste kerk ter wereld) werd eind 16de eeuw gebouwd en was eigenlijk ontworpen om de gebouwen van de 11de-eeuwse Portiuncola in op te nemen, de kapel waar Franciscus woonde en die het centrum was van de eerste franciscanenorde. In 1569 legde paus Pius IV de eerste steen van de enorme Santa Mariakerk, met voldoende ruimte voor de talloze pilgrims. De opdracht voor de bouw werd gegeven aan Galeazzo Alessi, en ruim een eeuw later werd met de bouw van de koepel (1667) en een van de twee klokkentorens het werk voltooid. In de enorme kerk ligt onder de koepel

Het kleine oratorium La Portiuncola

Omgeving

Zo'n 5 km ten zuiden van Assisi, aan de weg naar Foligno, staat het indrukwekkende **Santuario di Rivortorto**, gebouwd in 1854 in neogotische stijl, op de plaats waar in 1209 de eerste groep franciscaner monniken korte tijd woonde; Franciscus schreef hier de eerste orderegels. Op de gevel staan de symbolen van de Basilica di San Francesco. In Rivortorto ligt ook een begraafplaats voor oorlogsslachtoffers uit Groot-Brittannië en het Gemenebest, de Assisi War Graves Cemetery.

3 Santuario di Rivortorto

Rivortorto di Assisi, 5 km. Tel. 075-8065432. **Open** dag. 6.45–12.30, 14.30–19.00 uur (zo vanaf 7.30 uur).

Kruisiging, 1561, fresco van Dono Doni in de Duomo

het oude oratorium, de Cappella della Portiuncola; rechts ziet u de Cappella del Transito, het ziekenhuisje waar de heilige op 4 oktober 1226 stierf; de deur is nog origineel. In deze kapel staat een majolica beeld van Franciscus van Andrea della Robbia. Ook bijzonder is de Cappella del Roseto (kapel van de rozenkrans), met vroeg-16de-eeuwse fresco's van Tiberio d'Assisi. De naam van de kapel is afgeleid van een legende over Franciscus, die toen hij naakt door de rozenstruiken rolde (om zijn lichaam te pijnigen), ontdekte dat alle doornen meteen verdwenen. In het klooster vindt u een klein museum, met een *Crucifix* van Giunta Pisano (midden 13de eeuw) en een *St.-Franciscus* van een onbekende kunstenaar die de geschiedenis zou ingaan als de Maestro di San Francesco.

10 Het vredespad van St.-Franciscus van Assisi

Er lopen veel wandelpaden door de heuvels van Umbrië, en dit is er één van, aangelegd in het jubeljaar (2000). Het pad volgt de reis die Franciscus maakte in 1206. Onderweg besloot de heilige afstand te doen van zijn lekenbestaan en ontdekte hij zijn spirituele kracht. De route, die gemakkelijk te voet is af te leggen, verbindt Assisi met Gubbio en volgt niet alleen letterlijk de voetsporen van Franciscus, maar laat u ook zijn spirituele reis meebelevén.

Tips voor onderweg

P Piazza del Comune 10, Assisi, 075-812534. **Lengte:** 40 km. **Duur:** 2 dagen. **Rustpunten:** Assisi, Valfabbrica, Gubbio. Onderdak bij de Abdij van Vallingegno, 075-920158. **w** ilsentierodifrancesco.it

6 Abdij van Vallingegno

Nog een bijzondere stopplaats is de abdij die gewijd is aan San Verecondo, een benedictijnencentrum uit de 11de eeuw dat nog altijd in goede staat verkeert. De kerk, kloostergang en crypte zijn open voor publiek.

4 Pieve di Coccorano

Dit is een van de vele kapellen die Franciscus tijdens zijn reis tegenkwam, en waar hij kon bidden. De omgeving is hier bijzonder mooi en rustgevend.

2 Pieve San Nicolò

Vanuit Assisi bereikt u na een tocht over heuvelachtig terrein Pieve San Nicolò, halverwege Assisi en Valfabbrica. Vanhier zijn beide steden te zien, en bij helder weer kunt u zelfs Gubbio ontwaren.

7 Gubbio

Net voor de stad staat de Vittorina, de kerk die is gewijd aan Santa Maria della Vittoria, de plek waar Franciscus vermoedelijk de wolf heeft getemd. In Gubbio eindigt het pad bij de San Francescokerk.

5 Caprignonekerk

Van alle kerken die Franciscus gedurende zijn leven steen voor steen bouwde, is deze eenvoudige kerk het belangrijkste. Hij symboliseert het ontstaan van de franciscaner orde en weerspiegelt de soberheid van de franciscanen.

3 Abdij van Valfabbrica

Hier heeft Franciscus hoogstwaarschijnlijk overnacht voor hij verder reisde naar Gubbio. Alleen de kleine Santa Mariakerk staat er nog, met fresco's uit de Umbrische School.

1 Assisi

Het pad begint bij de Porta San Giacomo, waarschijnlijk de poort waardoor Franciscus Assisi verliet. Hij staat vlak bij de Basilica di San Francesco, waar nu het lichaam van de heilige ligt.

Verklaring

Wandelroute
 Overige wegen

0 kilometer 3